

Abstrakt

Exponenciální nárůst lidského vlivu na naši planetu, zejména v minulém století, vedl až k současné krizi biologické rozmanitosti. Většina přímých příčin krize biodiversity se projevuje lokálně – místní ekosystémy jsou ničeny změnou ve využívání krajiny, lokální populace jsou hubeny nadměrným lovem. Nicméně v současném globalizovaném světě neovlivňujeme pouze přímo ekosystémy kolem nás, ale také ekosystémy umístěny na druhé straně zeměkoule. Vedle přímých dopadů, které způsobujeme ekosystémům, ve kterých žijeme, jsme tedy také částečně zodpovědní za nepřímé, tele-propojené dopady na vzdálené ekosystémy. Cílem této studie je zmapovat dopady spotřebitelů v České republice na ekosystémy v jiných zemích. Environmentální stopy, a zejména stopa biodiversity, jsou nástroje běžně používané k měření těchto vzdálených dopadů na životní prostředí a k přenesení odpovědnosti za ně na konečné spotřebitele. V současné době existuje několik metodik pro kvantifikaci stopy biodiversity, které jsou nicméně zatíženy některými metodologickými problémy nebo neodpovídají cíli této studie. Proto zde byla vyvinuta nová metoda využívající index neporušenosti biologické rozmanitosti (Biodiversity Intactness Index) jako měřítko stavu ekosystémů. Tato stopa biodiversity, nebo přesněji "stopa na krajinu vážená neporušeností biodiversity", vyjadřuje stav ekosystému v důsledku výroby zboží a přiděluje odpovědnost za tento stav konečným spotřebitelům. Pomocí této metodiky byla analyzována data o mezinárodním obchodu České republiky v letech 1995-2015. Největší stopy biodiversity byly spojeny s produkty dováženými ze sousedních evropských zemí, ale také z tropických zemí, jako je Pobřeží slonoviny nebo Indonésie. Největší dovážené toky stopy biodiversity byly spojeny s produkty lesnictví, zeleninou, ovocem, ořechy a s dalšími plodinami. Velikost toku importované stopy biodiversity se během posuzovaného období zvýšila téměř šestinásobně, stopa produktů vyvážených z České republiky však rostla ještě rychleji a Česká republika se ke konce analyzovaného období stala čistým vývozcem stopy biodiversity. Vzorec vykořisťování "rozvojových" zemí "rozvinutými" zeměmi je patrný také pro Českou republiku, ale je výrazně slabší, než jak byl odhalen v jiných studiích. Velká meziroční variabilita zemí původu dováženého zboží a velikosti stopy jednotlivých kategorií výrobků naznačuje, že závěry odvozené pouze z jednoletých údajů – což byla dosud běžná praxe – by mohly být zavádějící.